Załącznik do Uchwały Nr ...../09
Rady Powiatu w Jaworze
z dnia ..... 2009 r.

Powiat Jaworski

PROGRAM KOREKCYJNO – EDUKACYJNY DLA SPAWCÓW PRZEMOCY

Program opracowany przez

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze

Jawor 2009

Wstęp

W ostatnich latach dość szeroko rozpowszechnionym przez środki masowego przekazu tematem jest przemoc w rodzinie. To niepokojące zjawisko stało się poważnym problemem społecznym. Występuje w rodzinach niezależnie od statusu materialnego oraz miejsca zamieszkania, jest zjawiskiem patologicznym coraz częściej wychodzącym na światło dzienne. Walka z tą patologią nie jest łatwa, wymaga ingerencji państwa w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa ofiarom przemocy. Przemoc jest naruszeniem podstawowych praw człowieka, niszczy poczucie godności, szacunku, zaufania do innych ludzi. Jeżeli nie ma zdecydowanej reakcji i interwencji ze strony instytucji pomocowych następuje jej nasilenie ze strony sprawcy.

Jednym z głównych instrumentów przeciwdziałania przemoc w rodzinie jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Celem ustawy jest wzmocnienie działań organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego zmierzających do przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz do podniesienia świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków takiej przemocy. Ustawa nakłada na powiaty tworzenie i prowadzenie ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej. Powiaty mają również realizować zadania administracji rządowej w postaci prowadzenia specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar oraz opracowywać programy korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców.

W celu skuteczniejszego przeciwdziałania przemocy w rodzinie Rada Ministrów przyjęła Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który określa szczegółowe działania w zakresie:

- zapewnienia ochrony i udzielenia pomocy osobom dotkniętym przemocą,
- oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych na osoby stosujące przemoc,
- podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Niniejszy program powstał w oparciu o Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Został on opracowany według wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc.

Program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy składa się z szeregu działań psychoedukacyjnych, które mają na celu oduczyć agresywnych zachowań wobec swoich bliskich. Ważne jest, aby sprawcy uświadomili sobie, czym jest przemoc, nauczyli rozumieć własne zachowania i kontrolować swoje życie. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie stanowią integralną część całego systemu

przeciwdziałania przemocy w rodzinie, skutkiem czego będzie efektywniejsza walka z tym zjawiskiem.

Na podstawie danych napływających z Komendy Powiatowej Policji w Jaworze można dostrzec w ostatnich latach skalę zjawiska przemocy w rodzinie występującego w Powiecie Jaworskim.

W 2007 roku na terenie działania Komendy Powiatowej Policji w Jaworze zaistniało 135 interwencji domowych, w tym 102 z powodu przemocy w rodzinie, gdzie sporządzono Niebieskie Karty. Natomiast w roku 2008 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze zostało powiadomione o 92 interwencjach domowych, dotyczących agresywnych zachowań sprawców wobec pozostałych członków rodziny, z czego 61 przypadkach założono Niebieską Kartę. W okresie od 01 stycznia do 05 marca br. do Centrum wpłynęło 29 takich zgłoszeń z czego 22 przypadkach rodziny zostały objęte procedurą „Niebieskiej Karty".

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze w roku 2007 udzieliło 15 konsultacji prawnych osobom dotkniętym przemocą. W związku z występującą przemocą w rodzinie roku 2008 z poradnictwa prawnego i psychologicznego skorzystało łącznie 16 osób.

Powyższe dane wskazują, iż problem występujący w całym kraju również dotyka Powiat Jaworski, co oznacza, że działania określone w Programie powinny zostać podjęte jak najszybciej. Długofalowy charakter tych działań i ich realizacja rozciągną się na kolejne lata, a zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie będą zmieniać się w miarę potrzeb.

I. PODSTAWA PRAWNA

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz.1493).
2. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przyjęty Uchwałą Nr 162/2006 Rady Ministrów z dnia 25 września 2006 r.
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728).
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, art. 72 § 1 pkt. 6 „Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach korekcyjno-edukacyjnych".

II. ZAŁOŻENIA PROGRAMU DLA SPRAWCÓW

1. Przemoc domowa jest wyuczonym zachowaniem, które przynosi zyski i straty dla sprawcy,
2. Przemoc domowa jest tolerowana i wzmacniana przez postawy i poglądy wielu ludzi i często dzieje się, tak, iż jest głęboko zakorzeniona we wzorach postępowania przekazywanych z pokolenia na pokolenie,
3. Przemoc domowa jest szkodliwym i raniącym nadużywaniem siły i władzy oraz dążeniem do sprawowania kontroli współmałżonki/współmałżonka, partnerki/partnera, dziecka lub sytuacji rodzinnej,
4. Można nauczyć się niestosowania przemocy, nigdy nie wolno się godzić na przemoc i rezygnacje z jej powstrzymania,
5. Stosowanie przemocy nigdy nie może być usprawiedliwianym stwierdzeniem danego czynu bądź zachowania, iż było skutkiem prowokacji czy winy ze strony ofiary,
6. Korzenie przemocy domowej tkwią w stereotypach kulturowych i obyczajowych dotyczących płci, asy, orientacji seksualnej, które usprawiedliwiają dyskryminację jednostek i grup społecznych,
7. Stosowanie przemocy domowej jest wyborem, za który sprawca ponosi odpowiedzialność moralną i prawną,
8. Podstawowym założeniem działań programu korekcyjno- edukacyjno jest uświadomienie osobie stosowania przemocy wobec bliskich, zmianę jej zachowań i postaw oraz szeroko rozumiana edukacja, w szczególności uczenia się procesów społeczno- kulturowych i socjalizacji w roli męskiej/żeńskiej.

III. OPIS REALIZACJI PROGRAMU

Program w bieżącym roku będzie realizowany od 01 kwietnia do 31 października 2009 r. przez terapeutę – pracownika Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wałbrzychu oraz pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze – Aspiranta pracy socjalnej zajmującego się Interwencją kryzysową oraz Terapeutę – psychologa. **Realizacja programu odbywać się będzie na czterech płaszczyznach:**

1. **Nabór i selekcja uczestników** – zgodnie z procedurami kwalifikacyjnymi wymienionymi w pkt. V.
2. **Indywidualne oddziaływania korekcyjno - edukacyjne sprawców.**

Indywidualne oddziaływania korekcyjno - edukacyjne rozpoczynają proces zmian postaw i zachowań przemocowych. Skuteczne na tym etapie jest rozpoznanie a następnie wydobywanie i poszerzanie już istniejących zasobów uczestnika niezbędnych do skorygowania przekonań i postaw przy pomocy których sprawca usprawiedliwia stosowanie przemocy. Promowane na tym etapie będą wartości i postawy, które stanowią konstruktywną alternatywę wobec postaw wspierających przemoc. Uczestnik uzyska także możliwość ćwiczenia nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania na rzecz utrzymywania egalitarnych relacji międzyludzkich bez przemocy. Praca ze sprawcą prowadzona będzie według następującego schematu:

Formułowanie celów:

- W relacji „gościa".
- W relacji „narzekacza".
- W relacji osoby współpracującej.

Wywiad zorientowany na rozwiązanie – budowanie wizji przyszłości.

- Pytania podkreślające zmiany, które wystąpiły przed sesją.
- Pytania o „wyjątki" (powiększenie istniejących i przeszłych osiągnięć).
- Pytania o „cud" (kluczowe w całym modelu budowanie wizji przyszłości bez problemu).
- Pytania o skalę (ocena postępów w terapii i określenie następnego kroku).
- Pytania o radzenie sobie (stosowane dla tzw. trudnych klientów).
- Pytania o relacje (badanie wpływu ewentualnych zmian na otoczenie klienta i klienta na otoczenie).

Strategie utrzymania i zwiększania postępu.

- Wydobywanie i potęgowanie małych, ale istotnych, zmian poczynionych przez klienta.
- Skoncentrowanie się na tym żeby pozostać na drodze.
- Szukanie oznak zmiany, gdy nie ma poprawy.
- Skupienie się na tym, co powoduje zmiany, gdy się pogorszyło.
- Koncentracja na obrazie „cudu", gdy są nowe problemy.

Sesje w zakresie oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych będą prowadzone indywidualnie dla każdego uczestnika projektu.

3. Grupy samopomocowe

Udział sprawcy w grupie samopomocowej będzie kontynuacją procesu zmian postaw i zachowań przemocowych. Grupy samopomocowe prowadzone będą przez liderów tzn. osoby które same w przeszłości stosowały przemoc w rodzinie i osiągnęły rezultaty w korygowaniu własnych postaw i zachowań. Liderzy będą podlegali szkoleniom i regularnej superwizji. W grupie samopomocowej do której trafi sprawca przemocy realizowane będą dwie strategie pracy uczestników:

a) edukacyjna prowadzona przez liderów i uczestników w formie samokształcenia obejmująca następujące zagadnienia:
   - społeczno-kulturowe źródła i okoliczności towarzyszące przemocy domowej,
   - problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich,
   - planowanie i rozwijanie samokontroli,
   - alkohol i patologia życia rodzinnego,
   - komunikacja interpersonalna,
   - promocja pozytywnych standardów i wartości,
   - przemoc seksualna,
   - dzieci , przemoc i wychowanie,
b) pomocowa polegająca na działaniach grupy na rzecz społeczności lokalnej np. pomoc osobom chorym lub niepełnosprawnym.

Rola liderów w grupach samopomocowych będzie spełniała dwie funkcje: prowadzenie organizacyjno merytoryczne grup i pogłębianie własnych postępów w zmianach postaw i zachowań przemocowych.

W początkowej fazie wdrażania programu przewidywane są trudności z tworzeniem grupy samopomocowej. Trudności te mogą być związane z brakiem osób przygotowanych do pełnienia roli liderów prowadzących grupę. Po to aby wykształcić takich liderów przewidywane jest w pierwszym roku wdrażania programu prowadzenie wyłącznie indywidualnych oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych. Dzięki temu będzie możliwe przygotowanie potencjalnych liderów. Dlatego podczas oddziaływań indywidualnych realizowana będzie tematyka edukacyjna taka jak określona wcześniej w programie punkt 3a dla grup samopomocowych.

4. Monitorowanie postępów.

Monitorowanie zachodzących zmian w postawach i zachowaniach sprawców mogą być dokonywane w dwóch formach:

a) Poprzez rejestrację zmian zachodzących w zachowaniu sprawcy dokonywanych przez niego samego.

b) Dzięki informacji uzyskanych od ofiar przemocy lub środowiska społecznego sprawcy.

Wyniki badań monitorujących będą wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem technologii oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

IV. CELE PROGRAMU

1. Uświadomienie sprawcy o własnych przemocowych zachowaniach wobec członków swojej rodziny, w tym:
   - Uświadomienie czym jest przemoc,
   - Skutki zachowań przemocowych,
   - Rozpoznawanie przez sprawcę sygnałów ostrzegawczych zapowiadających zachowanie przemocowe,
   - Opracowanie planu działania zapobiegające użycie siły i przemocy,
   - Zastąpienie zachowań agresywnych pozytywnymi, akceptowanymi społecznie,
2. Nauka umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia agresji i przemocy, oraz konstruktywnego wyrażania uczuć,
3. Promowanie pozytywnych postaw i wartości, a w szczególności odpowiedzialność za własne czyny, szacunek dla drugiego człowieka,
4. Nauka pozytywnych postaw rodzicielskich i rodzinnych

IV. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami programu będą osoby dorosłe, które nadużywają przemocy fizycznej bądź psychicznej wobec osób im bliskich, wykazują motywację do terapii zwalczającej zachowanie czy nawyki:

1. Osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy, którym sąd zawiesił warunkowo wykonanie kary, zobowiązując do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym, lub/i
2. Osoby, które uczestniczą w terapii uzależnienie od alkoholu, narkotyków, a które ukończyły podstawowy cykl terapii z zaleceniem uczestnictwa w programie dla sprawców przemocy (w tym wypadku program ten stanowi uzupełnienie tej podstawowej terapii), lub/i
3. Osoby, które dobrowolnie i samodzielnie zdeklarowały się do uczestnictwa w programie.

Przy przeprowadzeniu pierwszej edycji programu oferta uczestnictwa w programie będzie skierowana do osób, którym sąd zawiesił wykonywanie kary, przy pomocy kuratorów, pracowników socjalnych i policji zastaną podjęte działania skłaniające ich do podjęcia próby uczestnictwa w programie, a także dla osób zgłaszających się dobrowolnie.

V. PROCEDURY KWALIFIKACYJNE

1. Nabór uczestników odbywać się będzie poprzez:
   - zobowiązanie uczestnika na drodze sądowej do uczestnictwa w programie,
   - kierowanie przez ośrodki pomocy społecznej w ramach podpisanego kontraktu socjalnego ze sprawcą przemocy,
   - kierowanie przez Komendę Powiatową Policji, Poradnię Leczenia Uzależnień, Poradnię Rodzinną, psychologów, terapeutów, lekarzy, pedagogów, kuratorów, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, organizacji pozarządowych, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
   - dobrowolne zgłoszenie się sprawcy przemocy do uczestnictwa w programie i uznanie przez nią faktu stosowania przemocy we własnej rodzinie,
   - pisemną zgodę uczestnika i zobowiązanie do przestrzegania regulaminu programu,
   - rozpoznanie sytuacji rodzinnej i diagnozę osobowości i stanu psychicznego uczestnika.

2. Rozpoznanie diagnostyczne powinno uwzględniać:
   - informacje o funkcjonowaniu i przeszłości uczestnika oraz jego sytuacji życiowej (aktualną sytuację rodzinną i zawodową),
   - specyfice przemocy, której był sprawcą,
   - rozpoznanie poważnych zaburzeń emocjonalnych u sprawcy,
   - określenie czy uczestnik aktualnie stosuje przemoc,
   - cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej.
3. Osobę stosującą przemoc w rodzinie, wobec której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków i innych środków odurzających, substancji psychoaktywnych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.
4. Osoby, u których stwierdzono zaburzenia osobowości oraz choroby psychiczne nie powinny brać udziału w programie, ponieważ mogłyby tworzyć poważne przeszkody w realizacji zajęć edukacyjno – korekcyjnych.
5. Nabór uczestników odbywa się po uprzednim spotkaniu z osobą, zmotywowaniu do udziału w programie oraz ustaleniu jego sytuacji życiowej. Każda osoba przed uczestniczeniem w programie jest zapoznawana z jego celami, przedstawiane są informacje dotyczące szczegółowych zasad programu, poruszanych tematów oraz częstotliwości i miejsca spotkań.

VI. REGUŁY UCZESTNICTWA W PROGRAMIE

W programie korekcyjno - edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie powinny obowiązywać reguły uczestnictwa sporządzone w formie regulaminu. Po zapoznaniu się z treścią regulaminu, uczestnicy programu pisemnie zobowiązują się do jego przestrzegania. Zapisane w regulaminie reguły uczestnictwa powinny dotyczyć w szczególności:

1. formalnych wymogów dotyczących uczestnictwa i systematycznej obecności na zajęciach,
2. obowiązku bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie zajęć,
3. zobowiązania do powstrzymywania się od zachowań przemocowych w kontaktach z rodziną i innymi ludźmi,
4. uznania osobistej odpowiedzialności za fakt stosowania przemocy.

W trakcie realizacji treści programowych, w którym uczestniczą osoby kontaktujące się z członkami własnej rodziny, ważne jest uzyskanie informacji o rzeczywistej sytuacji w rodzinie, poprzez monitorowanie zachowań i sytuacji rodzinnych.

VII. REALIZATORZY

1. Program realizowany będzie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze przy współpracy z instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie tj. Sąd, Kuratorzy, Policja, Ośrodkami Pomocy Społecznej, Poradnię Leczenia Uzależnień, Poradnię Rodzinną, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
2. Program korekcyjno – edukacyjny prowadzony będzie przez specjalistów wyznaczonych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze.

VIII. ZASADY FINANSOWANIA

Dotacja celowa finansowana z budżetu państwa na realizację programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy otrzymywana z Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jaworze w kolejnych latach będzie również występować o przyznanie środków finansowych na realizację projektów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy.